

Dr. Vég helyi Lajos gyűjteménye: faunisztikai adatok Magyarország gerinces faunájához 1915—1940

(I. Pisces — Halak; Amphibia — Kétéltűek; Reptilia — Hüllők; Aves —
Madarak)
CZAJLIK Péter

ABSTRACT: (Dr. Lajos Vég helyi's collection: faunistical data on Hungary's vertebrate fauna, 1915—1940. I. Pisces, Amphibia, Reptilia, Aves) — A reconstruction of the whole collecting work done by Vég helyi is given by author on the evidence of Vég helyi's registers about the specimens obtained in change or collected by him as well as on the grounds of his left-over collection. Present paper contains 213 sampling data from 69 specimens belonging to 4 classes.

Özv. VÉGH ELYI LAJOSNÉ (szül.: PETSCHNER ALICE) férje — 1940. június 10-én, 45 éves korában bekövetkezett — halála óta a gyűjteményt, a hozzátartozó cserenaplót, gyűjtési naplót, katalógusokat, kéziratokat, levelezést sok nehézség árán 40 éven keresztül óvta, ápolta. Neki köszönhető, hogy azok majdnem eredeti állapotukban az utókor számára fennmaradtak. Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani önzetlenségéért, áldozatvállalásáért, valamint azért, hogy a gyűjteményt feldolgozásra rendelkezésemre bocsájtotta, és így dr. VÉGH ELYI LAJOS önmagában egyedülálló gyűjtését feldolgozva a szakmai közönséggel ismertethetem. Nem volt kis feladat az 1944—45. évi budai ostrom, a bombázások idején a gyűjtemény és tartozékainak mentése, kímélése.

A gyűjtemény 1980 nyarán került hozzám. A sürgős megóvási munkák után hozzáfogtam a rendszerezéséhez, katalógizáláshoz, amely munka jelenleg is tart. A gyűjtemény eredetileg több részből állt.

1. az 1915—27 közötti gyűjtést tartalmazó emlős főgyűjtemény;
2. a „csere-anyag”, amelyben fellelhető volt a még megmaradt 1915—21 között gyűjtött kételtű, hüllő és madár anyag;
3. az 1928-tól gyűjtött, nem katalógizált, sokszor meg sem határozott anyag;
4. a tátrai gyűjtőút anyaga, sokszor csak genus pontossággal meghatározva;
5. a főleg Bükk- és Börzsöny-hegységi denevér anyag, ifj. SEBŐS KÁROLY gyűjtése, csak lelőhely és méret-adatokkal ellátva.

A jelen dolgozat tárgyát képező állatcsoportok adatait elsősorban a gyűjtési napló és a cserenapló adatai alapján állítottam össze. VÉGH ELYI ugyanis az 1924—26. évi múzeumi önkéntes gyakornoki idejében, — részben anyagi okokból —, részben pedig az emlős főgyűjtemény kiegészítése végett e gyűjtés jelentős részét eladta, elcserélte, illetve a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta. Erről az alábbiakat sikerült megállapítanom:

A Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta esztergomi gyűjtéséből: *Lacerta muralis* 1919. IV. 22. 1 db ♂; *Lacerta agilis* 1919. IV. 20. 2 db ♂; *Rana esculanta* 1920. IV. 15. 1 db ♂; *Bombina bombina* 1919. VI. 8. 1 db ♀; 1919. IX. 8. 1 db o; *Pelobates fuscus* 1920. III. 30. 1 db ♂; *Bufo viridis* 1929. VI. 23. 1 db ♀ gyűjtött példányok koponyáját.

Dr. GEDÜLY OLIVÉRrel elcserélte: *Lacerta muralis* ♂ koponyáját (Esztergom 1919. IV. 22.) 1 db *Apodemus*; *Lacerta agilis* ♂ koponyáját (Esztergom 1919. IV. 22.) 1 db *Cricetus cricetus* ♂ juv. spirituszos példányára; *Lacerta viridis* ♂ koponyáját (Esztergom 1919. V. 12.) 1 db *Rattus rattus*; *Rana esculanta* ♂ koponyáját (Esztergom 1918. IV. 3.) *Citellus citellus* koponyára; *Lacerta viridis* ♂ koponyát (Esztergom 1919. III. 12.) *Citellus citellus* koponyára.

28 db madárkoponyát vásárolt tőle egy tételben a dr. SCHLÜTTER és dr. MASS Naturwissenschaftliche Lehrmittel — Anstalt, Halle-i cég. Ennek tételes felsorolásától hely hiányában eltekintenek.

A megmaradt tételeket a dolgozatban kurzív szedéssel jelzem.* A felsorolásra kerülő adatok koponya-gyűjteményt jeleznek, mivel ezidőben munkájának célja összehasonlítható csontanyag gyűjtése a tervezett (részben megvalósított) pilisi és bükki ásatásokhoz. A jelen dolgozatban közölt gyűjtemény legértékesebb példánya az Esztergom környéki Kovács-patak-nál gyűjtött *Ablepharus* teljes csontváza, amely egyben VÉGHÉLYI kiváló preparátori mivoltának is bizonyítéka. Tekintettel, hogy a teljes anyag VÉGHÉLYI személyes gyűjtése, így az adatoknál gyűjtött külön nem jelölök meg.

PISCES — HALAK

Acipenser ruthenus L.: Esztergom 1917. VI. 25. 2♂.

Cyprinus carpio L.: Esztergom 1918. XII. 24. (1♂), Budapest: Duna 1919. II. 24. (1♀).

Barbus barbus L.: Esztergom 1918. X. 16. (2♂).

Leuciscus idus L.: Esztergom 1918. X. 16. (2 ♀).

Rhodeus sericeus amarus BLOCH.: Esztergom 1918. XI. 20. (2♀), Budapest: Duna 1919. II. 4. (1♂, 5♀).

Exos lucius L.: Esztergom 1918. XII. 2. (1♀).

Gobius marmaratus L.: Budapest: Lágymányos 1919. I. 14. (4♂, 8♀).

AMPHIBIA — KÉTÉLTŰEK

Salamandra salamandra L.: Sta. Orsola (D. Tirol) 1918. V. 5. (1♀, 2♂), Hermándi-völgy (Zólyom m.) 1918. IX. 13. (1♂).

Triturus cristatus LAUR.: Esztergom 1916. X. 22. (5♀, 3♂), 1917. IV. 15. (3♂), 1919. IV. 6. (1♂, 1♀), 8. (1♂), 20. (1♂), 1920. IV. 9. (2♀), Esztergom: Bíró-rét 1919. III. 30. (1♂).

Triturus vulgaris L.: Esztergom: Bíró-rét 1917. IV. 1. (3♂, 2♀), Budapest: Óbuda 1918. IV. 2. (3♂), Esztergom 1917. IV. 15. (2♂), 1918. III. 17. (2♀), 1918. III. 17. (2♀), 1919. IV. 6. (1♂), 12. (1♂, 1♀), V. 10. (2♂, 1♀), VI. 8. (1♀), 1920. IV. 9. (1♂).

*Ezek a példányok a Mátra Múzeum gyűjteményébe kerültek (szerk.).

Bombina bombina L.: Esztergom 1917. IV. 15. (1♀), V. 6. (1♂, 2♀), 13. (2♂), 1918. III. 20. (1♂, 4♀), IV. 3. (4♀, 1 juv.), V. 5. (4♂, 4♀), 1919. IV. 6. (1♂), 20. (3♀), 24. (1♂), VI. 8. (1♂), IX. 9. (1♂, 1♀), 18. (1♂), 1920. IV. 15. (1♂).

Bombina variegata L. Szt. Anna-tó (Csík m.) 1919. IV. 15. (1♂, 1♀), DEDEK LAJOS gyűjtése.

Pelobates fuscus LAUR.: Esztergom 1918. IV. 7. (2♂), VI. 28. (1♀), 1920. III. 30. (12♂, 2♀).

Bufo bufo L.: Esztergom 1918. V. 5. (1♀), 1920. III. 30. (1♂), Buda 1919. IV. 22. (1♂).

Bufo viridis LAUR.: Esztergom 1917. VI. 21. (1♂), IX. 5. (1♂, 2♀), 1918. IV. 3. (1♂), V. 15. (1♂, 1♀), VI. 25—28 (3♂, 3♀), VI. 30.—VIII. 4. (4♂, 6♀), VII. 24. (2♂), Buda 1919. VI. 3. (1♀).

Hyla arborea L.: Esztergom 1917. V. 6. (2♂), VI. 23. (1♂), 1918. IV. 11. (1♀), V. 5. (1♂), VI. 7. (3♂, 3♀), 1919. IV. 20. (10♂, 3♀), 24. (8♂, 2♀), 1920. IV. 15. (1♂, 1♀).

Rana arvalis NILS.: Buda 1919. IV. 22. (1♂).

Rana dalmatina BONAP.: Esztergom 1916. IV. 4. (1♂), 1917. II. 10. (2♀), IV. 18. (2♂), 19. (3♂), V. 6. (1♂), 22. (1♂, 2♀), 1918. IV. 3. (22♂, 1♀), 7. (2♀), V. 5. (7♂) 21. (1♂, 1♀), IX. 3.—X. 10. (3♂, 1♀), 1919. IV. 6. (2♂), 22. (2♂), VI. 8. (1♀).

Rana esculenta L. Esztergom 1917. V. 13. (3♂, 4♀), 17. (1♂), 1918. IX. 10. (1♀), 1920. IV. 15. (1♂, 4♀).

Rana ridibunda PALL.: Esztergom 1917. V. 17. (2♀), 20. (1♀), 1918. IV. 3. (2♂), VI. 5. (1♀).

REPTILIA — HÜLLŐK

Lacerta agilis agilis L.: Esztergom 1917. V. 6. (2♂, 1♀), 17. (1♂, 1♀), 20. (4♀, 3 juv.), VI. 26. (1♂), 1918. V. 5. (5♂, 2♀), 21. (1♀), VI. 5. (1♂), 1919. IV. 6. (1♀), 20. (2♂), 24. (3♂), V. 11. (1♂), IX. 9. (1♂, 1♀), Párkány (Esztergom m.) 1918. VIII. 22. (1♂, 1♀), Budapest: Lágymányos 1918. IV. 9., Buda 1919. IV. 22. (2♂).

Lacerta viridis viridis LAUR.: Esztergom 1918. VI. 5. (1♂), 1919. III. 12. (1♂), VI. 30. (1♂), 1920. IV. 9. (1♂), Garamkövesd (Hont m.) 1918. VIII. 2. (2♂, 1♀), Esztergom: Strázsa-hegy 1924. V. 17. (2♂).

Lacerta muralis muralis LAUR.: Esztergom: Szamár-hegy 1917. IV. 10. (2♂, 3 juv.), Budapest: Lágymányos 1918. IV. 9. (1♂), Buda 1919. IV. 22. (2♂).

Lacerta vivipara JACQ.: Budapest: Lágymányos 1918. V. 3. (1♂).

Ablepharus kitaibeli fitzingeri MERT.: Garamkövesd (Hont m.) 1918. VIII. 22. (4♂, 2♀), Buda 1919. VI. 15. (1♂), Esztergom: Kovács-patak 1920. IV. 9. (2♂).

Anguis fragilis L.: Esztergom 1919. V. 10. (1♀), Esztergom: Vas-kapu 1916. VIII. 8. (1♀), uitt.: Szamár-hegy 1920. IV. 20. (1♂).

Elaphe longissima LAUR.: Buda 1919. VII. 4. (1♂).

Coronella austriaca austriaca LAUR.: Buda 1919. VI. 3. (1♂).

Natrix natrix natrix L.: Esztergom 1918. 2. (1♂), 1920. IV. 9. (1♀), VIII. 18. (1♂), Buda 1919. VII. 7. (1♀), Esztergom: Sós-tó 1916. VI. 24. (1♀).

Natrix tessellata tessellata LAUR.: Esztergom 1919. V. 10. (1♀), Torda 1918. IX. 13. (1♀), Esztergom: Szamár-hegy 1920. IV. 26. (1♂).

AVES — MADARAK

Ciconia ciconia ciconia L.: Kisbalaton 1915. VI. 10. (1♂), Balaton 1915. V. 1. (1♀).

Anas platyrhynchos platyrhynchos L.: Gelénes (Bereg m.) 1918. VII. 21. (1 juv.).

Accipiter nisus nisus L.: Sárkőpuszta (Esztergom m.) 1924. II. 28. (1♂).

Gyps fulvus fulvus HABL.: Dél-Magyarország 1916. XI. 22. (1♀ vétel).

Falco tinnunculus tinnunculus L.: Sárkőpuszta (Esztergom m.) 1924. I. 7. (1♂).

Tetrao urogallus urogallus L.: Erdélyi Kárpátok 1917. VIII. 2. (1♂ vétel).

Perdix perdix perdix L.: Rákos 1915. IX. 10. (2♀), Esztergom 1916. IX. 20. (2♀).

Phasianus colchicus L.: Esztergom 1917. XII. 25. (1δ).
Dendrocopos major pinetorum BREHM.: Bockerek (Bereg m.) 1917. VII. 29. (1δ), VIII. 1. (1♀), Esztergom 1920. II. 19. (1♀).
Galerida cristata cristata L.: Esztergom 1915. X. 30. (1δ).
Oriolus oriolus L.: Esztergom 1915. VII. 28. (1δ), VIII. 3. (1♀), 5. (1δ), 12. (1δ).
Corvus frugilegus frugilegus L.: Esztergom 1917. XII. 23. (1δ), 27. (1δ), 1918. I. 10. (1♀), 16. (1δ), 31. (1δ), II. 8. (1δ), 1921. II. 1. (2♀).
Parus major major L.: Esztergom 1915. VIII. 13. (1δ), 1917. II. 1. (1δ), 1920. II. 4. (3δ), 8. (2δ), 1921. III. 3. (1δ), Esztergom: Szt. János-kút 1921. II. 24. (1δ).
Parus coeruleus coeruleus L.: Esztergom 1915. VIII. 13. (1♀), IX. 6. (1δ), 1916. III. 25. (2δ).
Parus palustris palustris L.: Esztergom: Szt. János-kút 1921. II. 24. (1δ).
Aegithalos caudatus caudatus L.: Esztergom 1917. II. 4—8. (2δ).
Sitta europaea caesia WOLF.: Esztergom 1920. II. 20. (1δ), IV. 15. (1δ, 1♀).
Tichodroma muraria L.: Esztergom: Szamár-hegy 1961. IV. 1. (1♀).
Turdus viscivorus viscivorus L.: Esztergom 1921. IV. 20. (1δ).
Phoenicurus phoenicurus phoenicurus L.: Esztergom 1915. VIII. 11. (1δ).
Luscinia megarhyncha megarhyncha BREHM.: Esztergom: Szamár-hegy 1920. IV. 26. (1δ).
Sylvia atricapilla atricapilla L.: Esztergom 1917. IX. 10. (1δ).
Sylvia communis hoyeri DUNAJEWSKI: Esztergom: Szamár-hegy 1920. IV. 26. (1δ).
Phylloscopus sibilatrix BECHST.: Esztergom: Strázsa-hegy 1916. VIII. 20. (1♀).
Phylloscopus collybita collybita VIEILL.: Esztergom 1915. IX. 6. (1♀).
Regulus regulus regulus L.: Esztergom: Kusztyus 1916. IX. 19. (1δ).
Anthus trivialis trivialis L.: Bockerek (Bereg m.) 1917. VIII. 30. (1δ).
Lanius minor G.M.: Esztergom: Maróti-út 1916. V. 28. (1δ).
Lanius collurio collurio L.: Esztergom 1917. V. 27. (1δ), VI. 26. (1δ), 1918. V. 8. (1δ), 1920. VIII. 18. (1δ), Esztergom: Strázsa-hegy 1916. VIII. 10. (1δ, 1♀).
Passer domesticus domesticus L.: Esztergom 1915. VIII. 3. (1δ), 7—9. (2♀), 13. (1δ), X. 30. (1δ, 1♀), 1916. III. 26. (1δ), 1918. V. 11. (2δ), 29. (1δ), 1920. II. 7. (1♀), V. 14. (1δ), XII. 4. (1δ).
Passer montanus montanus L.: Esztergom 1915. VIII. 1. (1δ), 5. (1δ), 6. (1δ), 1917. V. 23. (1δ), 1920. IV. 9. (2♀), 23. (1δ).
Coccothraustes coccothraustes L.: Esztergom 1924. II. 14. (1♀ juv).
Carduelis carduelis carduelis L.: Esztergom 1915. X. 3. (1♀), 1920. IV. 26. (1δ), VII. 2. (1δ), 1919. I. 14. (1δ).
Carduelis cannabina cannabina L.: Esztergom 1915. VIII. 2. (1δ), 4. (1♀).
Serinus serinus serinus L.: Esztergom 1915. X. 27. (1♀), Buda 1919. III. 17. (1δ).
Pyrrhula pyrrhula pyrrhula L.: Esztergom 1917. II. 3. (1♀).
Loxia curvirostra curvirostra L.: Esztergom 1916. II. 9. (1♀).
-Emberiza citrinella citrinella L.: Esztergom 1916. III. 25—26. (1♂ 3♀), IV. 1. (1δ), VIII. 10. (1♀), 1917. V. 27. (1δ), 1918. VI. 9. (1δ), 1920. III. 30. (1δ), V. 2. (2δ).
Emberiza hortulana L.: Esztergom 1915. (1δ).

A dolgozatban szereplő gyűjtőhelyek tengerszint feletti magassága: Esztergom (város és városkörnyék): 110—140 m; Esztergom, Bíró-rét: 115 m; Budapest, Farkas-völgy: 310 m, Zugliget: 310 m; Esztergom, Kovács-patak: 152 m, Szamár-hegy: 180 m, Strázsa-hegy: 240 m, Sós-tó: 115 m, Szent János-kút: 185 m, Kusztyus: 210 m, Maróti-út: 120 m, Sár-kő-pusztá (Esztergom m.): 150 m, Párkány (Esztergom m.): 112 m; Balaton: 108 m, Kis-Balaton: 122 m; Rákos: 150 m; Torda: 350 m.

Érkezett: 1983. II. 21.

CZAJLIK Péter
 H-1037 BUDAPEST
 Jablonka út 7.